

kodeks cywilny

stan prawny
15 stycznia 2019 r.

OD.NOWA®

Wydawnictwo **OD.NOWA®**

---

ul. Mieszka I 38
43-300 Bielsko-Biała

e-mail: biuro@wydawnictwo-odnowa.pl
strona: www.wydawnictwo-odnowa.pl
tel. 33 822 90 90
33 822 97 97

Opracowanie redakcyjne i merytoryczne: Agnieszka Kaszok
Projekt okładki: Paweł Krzywda, www.idee.pl
Projekt układu typograficznego: Piotr Pękała, www.icono.pl
Skład i łamanie: Elżbieta Wiencek

Wydanie XV
Stan prawny: 15 stycznia 2019 r.

Spis treści

Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r.	9
Kodeks cywilny ¹⁾	9
Księga pierwsza. Część ogólna	9
Tytuł I. Przepisy wstępne	9
Tytuł II. Osoby	10
Dział I. Osoby fizyczne	10
Rozdział I. Zdolność prawna i zdolność do czynności prawnych	10
Rozdział II. Miejsce zamieszkania	13
Rozdział III. Uznanie za zmarłego	14
Dział II. Osoby prawne	15
Dział III. Przedsiębiorcy i ich oznaczenia	18
Tytuł III. Mienie	20
Tytuł IV. Czynności prawne	23
Dział I. Przepisy ogólne	23
Dział II. Zawarcie umowy	25
Dział III. Forma czynności prawnych	30
Dział IV. Wady oświadczenia woli	33
Dział V. Warunek	35
Dział VI. Przedstawicielstwo	36
Rozdział I. Przepisy ogólne	36
Rozdział II. Pełnomocnictwo	36
Rozdział III. Prokura	38
Tytuł V. Termin	40
Tytuł VI. Przedawnienie roszczeń	41
Księga druga. Własność i inne prawa rzeczowe	44
Tytuł I. Własność	44
Dział I. Przepisy ogólne	44
Dział II. Treść i wykonywanie własności	44
Dział III. Nabycie i utrata własności	47
Rozdział I. Przeniesienie własności	47
Rozdział II. Zasiedzenie	49
Rozdział III. Inne wypadki nabycia i utraty własności	50
Dział IV. Współwłasność	52
Dział V. Ochrona własności	57
Tytuł II. Użytkowanie wieczyste	60
Tytuł III. Prawa rzeczowe ograniczone	62
Dział I. Przepisy ogólne	62

Dział II. Użytkowanie	64
Rozdział I. Przepisy ogólne	64
Rozdział II. Użytkowanie przez osoby fizyczne	66
Rozdział III. Użytkowanie przez rolnicze spółdzielnie produkcyjne	67
Rozdział IV. Inne wypadki użytkowania	69
Dział III. Służebności	69
Rozdział I. Służebności gruntowe	69
Rozdział II. Służebności osobiste	71
Rozdział III. Służebność przesyłu	72
Dział IV. Zastaw	73
Rozdział I. Zastaw na rzeczach ruchomych	73
Rozdział II. Zastaw na prawach	76
Tytuł IV. Posiadanie	77
Księga trzecia. Zobowiązania	80
Tytuł I. Przepisy ogólne	80
Tytuł II. Wielość dłużników albo wierzycieli	84
Dział I. Zobowiązania solidarne	84
Dział II. Zobowiązania podzielne i niepodzielne	86
Tytuł III. Ogólne przepisy o zobowiązaniach umownych	87
Tytuł IV.	93
Tytuł V. Bezpodstawne wzbogacenie	93
Tytuł VI. Czyny niedozwolone	95
Tytuł VI ¹ . Odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny	103
Tytuł VII. Wykonanie zobowiązań i skutki ich niewykonania	105
Dział I. Wykonanie zobowiązań	105
Dział II. Skutki niewykonania zobowiązań	110
Dział III. Wykonanie i skutki niewykonania zobowiązań z umów wzajemnych	113
Tytuł VIII. Potrącenie, odnowienie, zwolnienie z długu	116
Tytuł IX. Zmiana wierzyciela lub dłużnika	118
Dział I. Zmiana wierzyciela	118
Dział II. Zmiana dłużnika	120
Tytuł X. Ochrona wierzyciela w razie niewypłacalności dłużnika	121
Tytuł XI. Sprzedaż	123
Dział I. Przepisy ogólne	123
Dział II. Rękojmia za wady	128
Dział II ¹ . Roszczenie sprzedawcy w związku z wadliwością rzeczy sprzedanej	136
Dział III. Gwarancja przy sprzedaży	137

Dział IV. Szczególne rodzaje sprzedaży	140
Rozdział I. Sprzedaż na raty	140
Rozdział II. Zastrzeżenie własności rzeczy sprzedanej.	
Sprzedaż na próbę	141
Rozdział III. Prawo odkupu	142
Rozdział IV. Prawo pierwokupu	142
Tytuł XII. Zamiana	144
Tytuł XIII. Dostawa	144
Tytuł XIV. Kontraktacja	145
Tytuł XV. Umowa o dzieło	148
Tytuł XVI. Umowa o roboty budowlane	152
Tytuł XVII. Najem i dzierżawa	156
Dział I. Najem	156
Rozdział I. Przepisy ogólne	156
Rozdział II. Najem lokalu	160
Dział II. Dzierżawa	163
Tytuł XVII ¹ . Umowa leasingu	165
Tytuł XVIII. Użyczenie	169
Tytuł XIX. Pożyczka	171
Tytuł XX. Umowa rachunku bankowego	172
Tytuł XXI. Zlecenie	173
Tytuł XXII. Prowadzenie cudzych spraw bez zlecenia	176
Tytuł XXIII. Umowa agencyjna	177
Tytuł XXIV. Umowa komisu	184
Tytuł XXV. Umowa przewozu	186
Dział I. Przepisy ogólne	186
Dział II. Przewóz osób	186
Dział III. Przewóz rzeczy	186
Tytuł XXVI. Umowa spedycji	189
Tytuł XXVII. Umowa ubezpieczenia	191
Dział I. Przepisy ogólne	191
Dział II. Ubezpieczenia majątkowe	197
Dział III. Ubezpieczenia osobowe	201
Tytuł XXVIII. Przechowanie	203
Tytuł XXIX. Odpowiedzialność, prawo zastawu i przedawnienie roszczeń utrzymujących hotele i podobne zakłady	204
Tytuł XXX. Umowa składu	207
Tytuł XXXI. Spółka	209
Tytuł XXXII. Poręczenie	212
Tytuł XXXIII. Darowizna	214
Tytuł XXXIII ¹ . Przekazanie nieruchomości	217

Tytuł XXXIV. Renta i dożywocie.....	217
Dział I. Renta.....	217
Dział II. Dożywocie.....	218
Tytuł XXXV. Ugoda.....	220
Tytuł XXXVI. Przyrzeczenie publiczne.....	220
Tytuł XXXVII. Przekaz i papiery wartościowe.....	221
Dział I. Przekaz.....	221
Dział II. Papiery wartościowe.....	222
Księga czwarta. Spadki.....	224
Tytuł I. Przepisy ogólne.....	224
Tytuł II. Dziedziczenie ustawowe.....	226
Tytuł III. Rozrządzenia na wypadek śmierci.....	229
Dział I. Testament.....	229
Rozdział I. Przepisy ogólne.....	229
Rozdział II. Forma testamentu.....	230
Oddział 1. Testamenty zwykłe.....	230
Oddział 2. Testamenty szczególne.....	231
Oddział 3. Przepisy wspólne dla testamentów zwykłych i szczegól- nych.....	232
Dział II. Powołanie spadkobiercy.....	233
Dział III. Zapis i polecenie.....	234
Rozdział I. Zapis zwykły.....	234
Rozdział II. Zapis windykacyjny.....	236
Rozdział III. Polecenie.....	237
Dział IV. Wykonawca testamentu.....	238
Tytuł IV. Zachowek.....	239
Tytuł V. Przyjęcie i odrzucenie spadku.....	244
Tytuł VI. Stwierdzenie nabycia spadku lub przedmiotu zapisu windykacyjnego, poświadczenie dziedziczenia i ochrona spadkobiercy.....	246
Tytuł VII. Odpowiedzialność za długi spadkowe.....	248
Tytuł VIII. Wspólność majątku spadkowego i dział spadku.....	251
Tytuł IX. Umowy dotyczące spadku.....	253
Tytuł X. Przepisy szczególne o dziedziczeniu gospodarstw rolnych.....	255

KODEKS CYWILNY

Ustawa

z dnia 23 kwietnia 1964 r.

Kodeks cywilny¹⁾

(Tekst jedn.: Dz.U. z 2018 r. poz. 1025; zm.: poz. 1104; poz. 1629; poz. 2073; poz. 2244; 2019 r. poz. 80)

Księga pierwsza. Część ogólna

Tytuł I. Przepisy wstępne

[zakres regulacji]

Art. 1. Kodeks niniejszy reguluje stosunki cywilnoprawne między osobami fizycznymi i osobami prawnymi.

(Art. 1 w brzmieniu ustalonym ustawą: Dz.U. z 1990 r. Nr 55, poz. 321)

Art. 2.

(Art. 2 uchylony ustawą: Dz.U. z 1990 r. Nr 55, poz. 321)

[moc wsteczna ustawy]

Art. 3. Ustawa nie ma mocy wstecznej, chyba że to wynika z jej brzmienia lub celu.

Art. 4.

(Art. 4 uchylony ustawą: Dz.U. z 1990 r. Nr 55, poz. 321)

---

¹⁾ Niniejsza ustawa dokonuje w zakresie swojej regulacji transpozycji dyrektywy 2000/31/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 8 czerwca 2000 r. w sprawie niektórych aspektów prawnych usług społeczeństwa informacyjnego, w szczególności handlu elektronicznego w ramach rynku wewnętrznego (dyrektywa o handlu elektronicznym) (Dz. Urz. WE L 178 z 17.07.2000, str. 1; Dz.Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 13, t. 25, str. 399). (Odnośnik nr 1 dodany ustawą: Dz.U. z 2006 r. Nr 133, poz. 935)

[nadużycie prawa]

Art. 5. Nie można czynić ze swego prawa użytku, który by był sprzeczny ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem tego prawa lub z zasadami współżycia społecznego. Takie działanie lub zaniechanie uprawnionego nie jest uważane za wykonywanie prawa i nie korzysta z ochrony.

(Art. 5 w brzmieniu ustalonym ustawą: Dz.U. z 1990 r. Nr 55, poz. 321)

[ciężar udowodnienia faktu]

Art. 6. Ciężar udowodnienia faktu spoczywa na osobie, która z faktu tego wywodzi skutki prawne.

[domniemanie dobrej wiary]

Art. 7. Jeżeli ustawa uzależnia skutki prawne od dobrej lub złej wiary, domniemywa się istnienie dobrej wiary.

Tytuł II. Osoby

Dział I. Osoby fizyczne

Rozdział I. Zdolność prawna i zdolność do czynności prawnych

[zdolność prawna]

Art. 8. § 1. Każdy człowiek od chwili urodzenia ma zdolność prawną.

(Art. 8 oznaczenie § 1 wg ustawy: Dz.U. z 1993 r. Nr 17, poz. 78)

§ 2.

(Art. 8 § 2 skreślony ustawą: Dz.U. z 1996 r. Nr 139, poz. 646)

[domniemanie żywych narodzin]

Art. 9. W razie urodzenia się dziecka domniemywa się, że przyszło ono na świat żywe.

[osiągnięcie pełnoletości]

Art. 10. § 1. Pełnoletnim jest, kto ukończył lat osiemnaście.

§ 2. Przez zawarcie małżeństwa małoletni uzyskuje pełnoletność. Nie traci jej w razie unieważnienia małżeństwa.

[zdolność do czynności prawnych]

Art. 11. Pełną zdolność do czynności prawnych nabywa się z chwilą uzyskania pełnoletności.

[brak zdolności]

Art. 12. Nie mają zdolności do czynności prawnych osoby, które nie ukończyły lat trzynastu, oraz osoby ubezwłasnowolnione całkowicie.

[całkowite ubezwłasnowolnienie]

Art. 13. § 1. Osoba, która ukończyła lat trzynaście, może być ubezwłasnowolniona całkowicie, jeżeli wskutek choroby psychicznej, niedorozwoju umysłowego albo innego rodzaju zaburzeń psychicznych, w szczególności pijaństwa lub narkomanii, nie jest w stanie kierować swym postępowaniem.

§ 2. Dla ubezwłasnowolnionego całkowicie ustanawia się opiekę, chyba że pozostaje on jeszcze pod władzą rodzicielską.

[skutki braku zdolności do czynności prawnych]

Art. 14. § 1. Czynność prawna dokonana przez osobę, która nie ma zdolności do czynności prawnych, jest nieważna.

§ 2. Jednakże gdy osoba niezdolna do czynności prawnych zawarła umowę należącą do umów powszechnie zawieranych w drobnych bieżących sprawach życia codziennego, umowa taka staje się ważna z chwilą jej wykonania, chyba że pociąga za sobą rażące pokrzywdzenie osoby niezdolnej do czynności prawnych.

[ograniczona zdolność do czynności prawnych]

Art. 15. Ogranieczoną zdolność do czynności prawnych mają małoletni, którzy ukończyli lat trzynaście, oraz osoby ubezwłasnowolnione częściowo.

[ubezwłasnowolnienie częściowe]

Art. 16. § 1. Osoba pełnoletnia może być ubezwłasnowolniona częściowo z powodu choroby psychicznej, niedorozwoju umysłowego albo innego rodzaju zaburzeń psychicznych, w szczególności pijaństwa lub narkomanii, jeżeli stan tej osoby nie uzasadnia ubezwłasnowolnienia całkowitego, lecz potrzebna jest pomoc do prowadzenia jej spraw.

§ 2. Dla osoby ubezwłasnowolnionej częściowo ustanawia się kuratelę.

[zgoda przedstawiciela ustawowego]

Art. 17. Z zastrzeżeniem wyjątków w ustawie przewidzianych, do ważności czynności prawnej, przez którą osoba ograniczona w zdolności do czynności prawnych zaciąga zobowiązanie lub rozporządza swoim prawem, potrzebna jest zgoda jej przedstawiciela ustawowego.

[potwierdzenie umowy zawartej przez ograniczonego w zdolności]

Art. 18. § 1. Ważność umowy, która została zawarta przez osobę ograniczoną w zdolności do czynności prawnych bez wymaganej zgody przedstawiciela ustawowego, zależy od potwierdzenia umowy przez tego przedstawiciela.

§ 2. Osoba ograniczona w zdolności do czynności prawnych może sama potwierdzić umowę po uzyskaniu pełnej zdolności do czynności prawnych.

§ 3. Strona, która zawarła umowę z osobą ograniczoną w zdolności do czynności prawnych, nie może powoływać się na brak zgody jej przedstawiciela ustawowego. Może jednak wyznaczyć temu przedstawicielowi odpowiedni termin do potwierdzenia umowy; staje się wolna po bezskutecznym upływie wyznaczonego terminu.

[czynność jednostronna ograniczonego w zdolności]

Art. 19. Jeżeli osoba ograniczona w zdolności do czynności prawnych dokonała sama jednostronnej czynności prawnej, do której ustawa wymaga zgody przedstawiciela ustawowego, czynność jest nieważna.

[umowy dotyczące bieżących spraw życia codziennego]

Art. 20. Osoba ograniczona w zdolności do czynności prawnych może bez zgody przedstawiciela ustawowego zawierać umowy należące do umów powszechnie zawieranych w drobnych bieżących sprawach życia codziennego.

[rozporządzanie zarobkiem przez ograniczonego w zdolności]

Art. 21. Osoba ograniczona w zdolności do czynności prawnych może bez zgody przedstawiciela ustawowego rozporządzać swoim zarobkiem, chyba że sąd opiekuńczy z ważnych powodów inaczej postanowi.

[składniki majątku swobodnego użytku]

Art. 22. Jeżeli przedstawiciel ustawowy osoby ograniczonej w zdolności do czynności prawnych oddał jej określone przedmioty majątkowe do swobodnego użytku, osoba ta uzyskuje pełną zdolność w zakresie czynności prawnych, które tych przedmiotów dotyczą. Wyjątek stanowią czynności prawne, do których dokonania nie wystarcza według ustawy zgoda przedstawiciela ustawowego.

[konsument]

Art. 22¹. Za konsumenta uważa się osobę fizyczną dokonującą z przedsiębiorcą czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą lub zawodową.

(Art. 22¹ w brzmieniu ustalonym ustawą: Dz.U. z 2014 r. poz. 827)

[rodzaje ochrony dóbr osobistych]

Art. 23. Dobra osobiste człowieka, jak w szczególności zdrowie, wolność, cześć, swoboda sumienia, nazwisko lub pseudonim, wizerunek, tajemnica korespondencji, nietykalność mieszkania, twórczość naukowa, artystyczna, wynalazcza i racjonalizatorska, pozostają pod ochroną prawa cywilnego niezależnie od ochrony przewidzianej w innych przepisach.

[przesłanki i środki ochrony dóbr osobistych]

Art. 24. § 1. Ten, czyje dobro osobiste zostaje zagrożone cudzym działaniem, może żądać zaniechania tego działania, chyba że nie jest ono bezprawne. W razie dokonanego naruszenia może on także żądać, ażeby osoba, która dopuściła się naruszenia, dopełniła czynności potrzebnych do usunięcia jego skutków, w szczególności ażeby złożyła oświadczenie odpowiedniej treści i w odpowiedniej formie. Na zasadach przewidzianych w kodeksie może on również żądać zadośćuczynienia pieniężnego lub zapłaty odpowiedniej sumy pieniężnej na wskazany cel społeczny.

(Art. 24 § 1 zd. 3 dodane ustawą: Dz.U. z 1996 r. Nr 114, poz. 542)

§ 2. Jeżeli skutek naruszenia dobra osobistego została wyrządzona szkoda majątkowa, poszkodowany może żądać jej naprawienia na zasadach ogólnych.

§ 3. Przepisy powyższe nie uchybiają uprawnieniom przewidzianym w innych przepisach, w szczególności w prawie autorskim oraz w prawie wynalazczym.

Rozdział II. Miejsce zamieszkania

[pojęcie]

Art. 25. Miejscem zamieszkania osoby fizycznej jest miejscowość, w której osoba ta przebywa z zamiarem stałego pobytu.

[miejsce zamieszkania dziecka]

Art. 26. § 1. Miejscem zamieszkania dziecka pozostającego pod władzą rodzicielską jest miejsce zamieszkania rodziców albo tego z rodziców, któremu wyłącznie przysługuje władza rodzicielska lub któremu zostało powierzone wykonywanie władzy rodzicielskiej.

§ 2. Jeżeli władza rodzicielska przysługuje na równi obojgu rodzicom mającym osobne miejsce zamieszkania, miejsce zamieszkania dziecka jest u tego z rodziców, u którego dziecko stale przebywa. Jeżeli dziecko nie przebywa stale u żadnego z rodziców, jego miejsce zamieszkania określa sąd opiekuńczy.

[miejsce zamieszkania podopiecznego]

Art. 27. Miejscem zamieszkania osoby pozostającej pod opieką jest miejsce zamieszkania opiekuna.

[jedno miejsce zamieszkania]

Art. 28. Można mieć tylko jedno miejsce zamieszkania.

Rozdział III. Uznanie za zmarłego

[uznanie za zmarłego]

Art. 29. § 1. Zaginiony może być uznany za zmarłego, jeżeli upłynęło lat dziesięć od końca roku kalendarzowego, w którym według istniejących wiadomości jeszcze żył; jednakże gdyby w chwili uznania za zmarłego zaginiony ukończył lat siedemdziesiąt, wystarcza upływ lat pięciu.

§ 2. Uznanie za zmarłego nie może nastąpić przed końcem roku kalendarzowego, w którym zaginiony ukończyłby lat dwadzieścia trzy.

[wypadki kwalifikowane]

Art. 30. § 1. Kto zaginął w czasie podróży powietrznej lub morskiej w związku z katastrofą statku lub okrętu albo w związku z innym szczególnie groźnym zdarzeniem, ten może być uznany za zmarłego po upływie sześciu miesięcy od dnia, w którym nastąpiła katastrofa albo inne szczególnie groźne zdarzenie.

§ 2. Jeżeli nie można stwierdzić katastrofy statku lub okrętu, bieg terminu sześciomiesięcznego rozpoczyna się z upływem roku od dnia, w którym statek lub okręt miał przybyć do portu przeznaczenia, a jeżeli nie miał portu przeznaczenia – z upływem lat dwóch od dnia, w którym była ostatnia o nim wiadomość.

§ 3. Kto zaginął w związku z bezpośrednim niebezpieczeństwem dla życia nieprzewidzianym w paragrafach poprzedzających, ten może być uznany za zmarłego po upływie roku od dnia, w którym niebezpieczeństwo ustało albo według okoliczności powinno było ustać.

[domniemanie chwili śmierci – oznaczenie]

Art. 31. § 1. Domniemywa się, że zaginiony zmarł w chwili oznaczonej w orzeczeniu o uznaniu za zmarłego.

§ 2. Jako chwilę domniemanej śmierci zaginionego oznacza się chwilę, która według okoliczności jest najbardziej prawdopodobna, a w braku wszelkich danych – pierwszy dzień terminu, z którego upływem uznanie za zmarłego stało się możliwe.

§ 3. Jeżeli w orzeczeniu o uznaniu za zmarłego czas śmierci został oznaczony tylko datą dnia, za chwilę domniemanej śmierci zaginionego uważa się koniec tego dnia.

[domniemanie równoczesności śmierci]

Art. 32. Jeżeli kilka osób utraciło życie podczas grożącego im wspólnie niebezpieczeństwa, domniemywa się, że zmarły jednocześnie.

Dział II. Osoby prawne

[osoba prawna]

Art. 33. Osobami prawnymi są Skarb Państwa i jednostki organizacyjne, którym przepisy szczególne przyznają osobowość prawną.

(Art. 33 w brzmieniu ustalonym ustawą: Dz.U. z 1990 r. Nr 55, poz. 321)

[pełnomocna osoba prawna; odpowiedzialność za jej zobowiązania]

Art. 33¹. § 1. Do jednostek organizacyjnych niebędących osobami prawnymi, którym ustawa przyznaje zdolność prawną, stosuje się odpowiednio przepisy o osobach prawnych.

§ 2. Jeżeli przepis odrębny nie stanowi inaczej, za zobowiązania jednostki, o której mowa w § 1, odpowiedzialność subsydiarną ponoszą jej członkowie; odpowiedzialność ta powstaje z chwilą, gdy jednostka organizacyjna stała się niewypłacalna.

(Art. 33¹ dodany ustawą: Dz.U. z 2003 r. Nr 49, poz. 408)

[Skarb Państwa]

Art. 34. Skarb Państwa jest w stosunkach cywilnoprawnych podmiotem praw i obowiązków, które dotyczą mienia państwowego nienależącego do innych państwowych osób prawnych.

(Art. 34 w brzmieniu ustalonym ustawą: Dz.U. z 1990 r. Nr 55, poz. 321)

[organizacja osób prawnych]

Art. 35. Powstanie, ustrój i ustanie osób prawnych określają właściwe przepisy; w wypadkach i w zakresie w przepisach tych przewidzianych organizację i sposób działania osoby prawnej reguluje także jej statut.

Art. 36.

(Art. 36 skreślony ustawą: Dz.U. z 1990 r. Nr 55, poz. 321)

[uzyskanie osobowości prawnej]

Art. 37. § 1. Jednostka organizacyjna uzyskuje osobowość prawną z chwilą jej wpisu do właściwego rejestru, chyba że przepisy szczególne stanowią inaczej.

(Art. 37 § 1 w brzmieniu ustalonym ustawą: Dz.U. z 1990 r. Nr 55, poz. 321)

§ 2. Rodzaje rejestrów oraz ich organizację i sposób prowadzenia regulują odrębne przepisy.

[sposób działania organów]

Art. 38. Osoba prawna działa przez swoje organy w sposób przewidziany w ustawie i w opartym na niej statucie.

Iskutki braku umocowania lub przekroczenia jego zakresu

Art. 39. § 1. Kto jako organ osoby prawnej zawarł umowę w jej imieniu nie będąc jej organem albo przekraczając zakres umocowania takiego organu, obowiązany jest do zwrotu tego, co otrzymał od drugiej strony w wykonaniu umowy, oraz do naprawienia szkody, którą druga strona poniosła przez to, że zawarła umowę nie wiedząc o braku umocowania.

§ 2. Przepis powyższy stosuje się odpowiednio w wypadku, gdy umowa została zawarta w imieniu osoby prawnej, która nie istnieje.

Art. 39. § 1. Jeżeli zawierający umowę jako organ osoby prawnej nie ma umocowania albo przekroczy jego zakres, ważność umowy zależy od jej potwierdzenia przez osobę prawną, w której imieniu umowa została zawarta.

§ 2. Druga strona może wyznaczyć osobie prawnej, w której imieniu umowa została zawarta, odpowiedni termin do potwierdzenia umowy; staje się wolna po bezskutecznym upływie wyznaczonego terminu.

§ 3. W braku potwierdzenia ten, kto zawarł umowę jako organ osoby prawnej, obowiązany jest do zwrotu tego, co otrzymał od drugiej strony w wykonaniu umowy, oraz do naprawienia szkody, którą druga strona poniosła przez to, że zawarła umowę nie wiedząc o braku umocowania lub o przekroczeniu jego zakresu.

§ 4. Jednostronna czynność prawna dokonana przez działającego jako organ osoby prawnej bez umocowania albo z przekroczeniem jego zakresu jest nieważna. Jednakże gdy ten, komu zostało złożone oświadczenie woli w imieniu osoby prawnej, zgodził się na działanie bez umocowania, stosuje się odpowiednio przepisy o zawarciu umowy bez umocowania.

§ 5. Przepis § 3 stosuje się odpowiednio w przypadku, gdy czynność prawna została dokonana w imieniu osoby prawnej, która nie istnieje.

(Art. 39 w brzmieniu ustalonym ustawą: Dz.U. z 2018 r. poz. 2244. Wchodzi w życie 1 marca 2019 r. Przepis art. 39 w nowym brzmieniu stosuje się także do czynności prawnych dokonanych w imieniu osoby prawnej bez umocowania albo z przekroczeniem jego zakresu przed dniem 1 marca 2019 r., jeżeli nie były one przedmiotem prawomocnie zakończonych przed dniem 1 marca 2019 r. postępowań sądowych w sprawach cywilnych)

Odpowiedzialność Skarbu Państwa

Art. 40. § 1. Skarb Państwa nie ponosi odpowiedzialności za zobowiązania państwowych osób prawnych, chyba że przepis odrębny stanowi inaczej. Państwowe osoby prawne nie ponoszą odpowiedzialności za zobowiązania Skarbu Państwa.

(Art. 40 § 1 w brzmieniu ustalonym ustawą: Dz.U. z 2003 r. Nr 49, poz. 408)

§ 2. W razie nieodpłatnego przejęcia, na podstawie obowiązujących ustaw, określonego składnika mienia od państwowej osoby prawnej na rzecz Skarbu Państwa, ten ostatni odpowiada solidarnie z osobą prawną za zobowiązania powstałe w okresie, gdy składnik stanowił własność danej osoby prawnej, do wysokości wartości tego składnika ustalonej według stanu z chwili przejęcia, a według cen z chwili zapłaty.

(Art. 40 § 2 w brzmieniu ustalonym ustawą: Dz.U. z 1990 r. Nr 55, poz. 321)

§ 3. Przepisy § 1 i 2 stosuje się odpowiednio do odpowiedzialności jednostek samorządu terytorialnego i samorządowych osób prawnych.

(Art. 40 § 3 dodany ustawą: Dz.U. z 2003 r. Nr 49, poz. 408)

[ustalenie siedziby osoby prawnej]

Art. 41. Jeżeli ustawa lub oparty na niej statut nie stanowi inaczej, siedzibą osoby prawnej jest miejscowość, w której ma siedzibę jej organ zarządzający.

[brak organów]

Art. 42. § 1. Jeżeli osoba prawna nie może być reprezentowana lub prowadzić swoich spraw ze względu na brak organu albo brak w składzie organu uprawnionego do jej reprezentowania, sąd ustanawia dla niej kuratora. Kurator podlega nadzorowi sądu, który go ustanowił.

§ 2. Do czasu powołania albo uzupełnienia składu organu, o którym mowa w § 1, albo ustanowienia likwidatora kurator reprezentuje osobę prawną oraz prowadzi jej sprawy w granicach określonych w zaświadczeniu sądu.

§ 3. Kurator niezwłocznie podejmuje czynności zmierzające do powołania albo uzupełnienia składu organu osoby prawnej uprawnionego do jej reprezentowania, a w razie potrzeby do jej likwidacji.

§ 4. Pod rygorem nieważności kurator jest obowiązany uzyskać zezwolenie sądu rejestrowego na:

- 1) nabycie i zbycie przedsiębiorstwa lub jego zorganizowanej części oraz na dokonanie czynności prawnej, na podstawie której następuje oddanie przedsiębiorstwa lub jego zorganizowanej części do czasowego korzystania;
- 2) nabycie i zbycie oraz obciążanie nieruchomości, użytkowania wieczystego lub udziału w nieruchomości.

(Art. 42 w brzmieniu ustalonym ustawą: Dz.U. z 2018 r. poz. 398)

[okres ustanowienia kuratora]

Art. 42¹. § 1. Kuratora ustanawia się na okres nieprzekraczający roku. W szczególnie uzasadnionych przypadkach można przedłużać ustanowienie kuratora na czas oznaczony, jeżeli czynności kuratora, o których mowa w art. 42 § 3, nie mogły zostać zakończone przed upływem okresu, na który został ustanowiony.

§ 2. Jeżeli czynności podjęte przez kuratora nie doprowadziły do powołania lub uzupełnienia składu organu osoby prawnej uprawnionego do jej reprezentowania albo jej likwidacji, występuje on niezwłocznie z wnioskiem do sądu rejestrowego o rozwiązanie osoby prawnej. Nie narusza to uprawnień kuratora do wystąpienia z żądaniem rozwiązania osoby prawnej na podstawie odrębnych przepisów.

(Art. 42¹ dodany ustawą: Dz.U. z 2018 r. poz. 398)

[ochrona dóbr osobistych osób prawnych]

Art. 43. Przepisy o ochronie dóbr osobistych osób fizycznych stosuje się odpowiednio do osób prawnych.

Dział III. Przedsiębiorcy i ich oznaczenia

(Dział III dodany ustawą: Dz.U. z 2003 r. Nr 49, poz. 408)

[przedsiębiorca – pojęcie]

Art. 43¹. Przedsiębiorcą jest osoba fizyczna, osoba prawna i jednostka organizacyjna, o której mowa w art. 33¹ § 1, prowadząca we własnym imieniu działalność gospodarczą lub zawodową.

[pojęcie firmy]

Art. 43². § 1. Przedsiębiorca działa pod firmą.

§ 2. Firmę ujawnia się we właściwym rejestrze, chyba że przepisy odrębne stanowią inaczej.

[wymogi dotyczące firmy]

Art. 43³. § 1. Firma przedsiębiorcy powinna się odróżniać dostatecznie od firm innych przedsiębiorców prowadzących działalność na tym samym rynku.

§ 2. Firma nie może wprowadzać w błąd, w szczególności co do osoby przedsiębiorcy, przedmiotu działalności przedsiębiorcy, miejsca działalności, źródeł zaopatrzenia.

[firma osoby fizycznej]

Art. 43⁴. Firmą osoby fizycznej jest jej imię i nazwisko. Nie wyklucza to włączenia do firmy pseudonimu lub określeń wskazujących na przedmiot działalności przedsiębiorcy, miejsce jej prowadzenia oraz innych określeń dowolnie obranych.

[firma osoby prawnej]

Art. 43⁵. § 1. Firmą osoby prawnej jest jej nazwa.

§ 2. Firma zawiera określenie formy prawnej osoby prawnej, które może być podane w skrócie, a ponadto może wskazywać na przedmiot działalności, siedzibę tej osoby oraz inne określenia dowolnie obrane.

§ 3. Firma osoby prawnej może zawierać nazwisko lub pseudonim osoby fizycznej, jeżeli służy to ukazaniu związków tej osoby z powstaniem lub działalnością przedsiębiorcy. Umieszczenie w firmie nazwiska albo pseudonimu osoby fizycznej wymaga pisemnej zgody tej osoby, a w razie jej śmierci – zgody jej małżonka i dzieci.

§ 4. Przedsiębiorca może posługiwać się skrótem firmy. Przepis art. 43² § 2 stosuje się odpowiednio.

[firma oddziału]

Art. 43⁶. Firma oddziału osoby prawnej zawiera pełną nazwę tej osoby oraz określenie „oddział” ze wskazaniem miejscowości, w której oddział ma siedzibę.

[zasady zmiany firmy]

Art. 43⁷. Zmiana firmy wymaga ujawnienia w rejestrze. W razie przekształcenia osoby prawnej można zachować jej dotychczasową firmę z wyjątkiem określenia wskazującego formę prawną osoby prawnej, jeżeli uległa ona zmianie. To samo dotyczy przekształcenia spółki osobowej.

[zachowanie nazwiska byłego wspólnika w firmie]

Art. 43⁸. § 1. W przypadku utraty członkostwa przez wspólnika, którego nazwisko było umieszczone w firmie, spółka może zachować w swej firmie nazwisko byłego wspólnika tylko za wyrażoną na piśmie jego zgodą, a w razie jego śmierci – za zgodą jego małżonka i dzieci.

§ 2. Przepis § 1 stosuje się odpowiednio w wypadku kontynuowania działalności gospodarczej osoby fizycznej przez inną osobę fizyczną będącą jej następcą prawnym.

§ 3. Kto nabywa przedsiębiorstwo, może je nadal prowadzić pod dotychczasową nazwą. Powinien jednak umieścić dodatek wskazujący firmę lub nazwisko nabywcy, chyba że strony postanowiły inaczej.

[zakaz zbycia firmy]

Art. 43⁹. § 1. Firma nie może być zbyta.

§ 2. Przedsiębiorca może upoważnić innego przedsiębiorcę do korzystania ze swej firmy, jeżeli nie wprowadza to w błąd.

[naruszenie prawa do firmy]

Art. 43¹⁰. Przedsiębiorca, którego prawo do firmy zostało zagrożone cudzym działaniem, może żądać zaniechania tego działania, chyba że nie jest ono bezprawne. W razie dokonanego naruszenia może on także żądać usunięcia jego skutków, złożenia oświadczenia lub oświadczeń w odpowiedniej treści i formie, naprawienia na zasadach ogólnych szkody majątkowej lub wydania korzyści uzyskanej przez osobę, która dopuściła się naruszenia.

Tytuł III. Mienie

!pojęcie mienia!

Art. 44. Mieniem jest własność i inne prawa majątkowe.

(Art. 44 w brzmieniu ustalonym ustawą: Dz.U. z 1990 r. Nr 55, poz. 321)

!mienie państwowe – podmioty uprawnione!

Art. 44¹. § 1. Własność i inne prawa majątkowe, stanowiące mienie państwowe, przysługują Skarbowi Państwa albo innym państwowym osobom prawnym.

§ 2. Uprawnienia majątkowe Skarbu Państwa względem państwowych osób prawnych określają odrębne przepisy, w szczególności regulujące ich ustrój.

(Art. 44¹ dodany ustawą: Dz.U. z 1990 r. Nr 55, poz. 321)

!pojęcie rzeczy!

Art. 45. Rzeczami w rozumieniu niniejszego kodeksu są tylko przedmioty materialne.

!nieruchomości!

Art. 46. § 1. Nieruchomościami są części powierzchni ziemskiej stanowiące odrębny przedmiot własności (grunty), jak również budynki trwale z gruntem związane lub części takich budynków, jeżeli na mocy przepisów szczególnych stanowią odrębny od gruntu przedmiot własności.

§ 2. Prowadzenie ksiąg wieczystych regulują odrębne przepisy.

!nieruchomość rolna!

Art. 46¹. Nieruchomościami rolnymi (gruntami rolnymi) są nieruchomości, które są lub mogą być wykorzystywane do prowadzenia działalności wytwórczej w rolnictwie w zakresie produkcji roślinnej i zwierzęcej, nie wyłączając produkcji ogrodniczej, sadowniczej i rybnej.

(Art. 46¹ dodany ustawą: Dz.U. z 1990 r. Nr 55, poz. 321)

!część składowa rzeczy!

Art. 47. § 1. Część składowa rzeczy nie może być odrębnym przedmiotem własności i innych praw rzeczowych.

§ 2. Częścią składową rzeczy jest wszystko, co nie może być od niej odłączone bez uszkodzenia lub istotnej zmiany całości albo bez uszkodzenia lub istotnej zmiany przedmiotu odłączonego.

§ 3. Przedmioty połączone z rzeczą tylko dla przemijającego użytku nie stanowią jej części składowych.

[część składowa gruntu]

Art. 48. Z zastrzeżeniem wyjątków w ustawie przewidzianych, do części składowych gruntu należą w szczególności budynki i inne urządzenia trwale z gruntem związane, jak również drzewa i inne rośliny od chwili zasadzenia lub zasiania.

[wyłączenie określonych urządzeń]

Art. 49. § 1. Urządzenia służące do doprowadzania lub odprowadzania płynów, pary, gazu, energii elektrycznej oraz inne urządzenia podobne nie należą do części składowych nieruchomości, jeżeli wchodzą w skład przedsiębiorstwa.

§ 2. Osoba, która poniosła koszty budowy urządzeń, o których mowa w § 1, i jest ich właścicielem, może żądać, aby przedsiębiorca, który przyłączył urządzenia do swojej sieci, nabył ich własność za odpowiednim wynagrodzeniem, chyba że w umowie strony postanowiły inaczej. Z żądaniem przeniesienia własności tych urządzeń może wystąpić także przedsiębiorca.

(Art. 49 w brzmieniu ustalonym ustawą: Dz.U. z 2008 r. Nr 116, poz. 731)

[część składowa nieruchomości]

Art. 50. Za części składowe nieruchomości uważa się także prawa związane z jej własnością.

[przynależność]

Art. 51. § 1. Przynależnościami są rzeczy ruchome potrzebne do korzystania z innej rzeczy (rzeczy głównej) zgodnie z jej przeznaczeniem, jeżeli pozostają z nią w faktycznym związku odpowiadającym temu celowi.

§ 2. Nie może być przynależnością rzecz nienależąca do właściciela rzeczy głównej.

§ 3. Przynależność nie traci tego charakteru przez przemijające pozbawienie jej faktycznego związku z rzeczą główną.

[skutki czynności prawnych względem przynależności]

Art. 52. Czynność prawna mająca za przedmiot rzecz główną odnosi skutek także względem przynależności, chyba że co innego wynika z treści czynności albo z przepisów szczególnych.

[pożytki rzeczy]

Art. 53. § 1. Pożytkami naturalnymi rzeczy są jej plody i inne odłączone od niej części składowe, o ile według zasad prawidłowej gospodarki stanowią normalny dochód z rzeczy.

§ 2. Pożytkami cywilnymi rzeczy są dochody, które rzecz przynosi na podstawie stosunku prawnego.

[pożytki prawa]

Art. 54. Pożytkami prawa są dochody, które prawo to przynosi zgodnie ze swym społeczno-gospodarczym przeznaczeniem.

[należne pożytki]

Art. 55. § 1. Uprawnionemu do pobierania pożytków przypadają pożytki naturalne, które zostały odłączone od rzeczy w czasie trwania jego uprawnienia, a pożytki cywilne – w stosunku do czasu trwania tego uprawnienia.

§ 2. Jeżeli uprawniony do pobierania pożytków poczynił nakłady w celu uzyskania pożytków, które przypadły innej osobie, należy mu się od niej wynagrodzenie za te nakłady. Wynagrodzenie nie może przenosić wartości pożytków.

[przedsiębiorstwo – pojęcie]

Art. 55¹. Przedsiębiorstwo jest zorganizowanym zespołem składników niematerialnych i materialnych przeznaczonym do prowadzenia działalności gospodarczej.

Obejmuje ono w szczególności:

- 1) oznaczenie indywidualizujące przedsiębiorstwo lub jego wyodrębnione części (nazwa przedsiębiorstwa);
- 2) własność nieruchomości lub ruchomości, w tym urządzeń, materiałów, towarów i wyrobów, oraz inne prawa rzeczowe do nieruchomości lub ruchomości;
- 3) prawa wynikające z umów najmu i dzierżawy nieruchomości lub ruchomości oraz prawa do korzystania z nieruchomości lub ruchomości wynikające z innych stosunków prawnych;
- 4) wierzytelności, prawa z papierów wartościowych i środki pieniężne;
- 5) koncesje, licencje i zezwolenia;
- 6) patenty i inne prawa własności przemysłowej;
- 7) majątkowe prawa autorskie i majątkowe prawa pokrewne;
- 8) tajemnice przedsiębiorstwa;
- 9) księgi i dokumenty związane z prowadzeniem działalności gospodarczej.

(Art. 55¹ w brzmieniu ustalonym ustawą: Dz.U. z 2003 r. Nr 49, poz. 408)

[czynności dotyczące przedsiębiorstwa]

Art. 55². Czynność prawna mająca za przedmiot przedsiębiorstwo obejmuje wszystko, co wchodzi w skład przedsiębiorstwa, chyba że co innego wynika z treści czynności prawnej albo z przepisów szczególnych.

(Art. 55² dodany ustawą: Dz.U. z 1990 r. Nr 55, poz. 321)

[gospodarstwo rolne]

Art. 55³. Za gospodarstwo rolne uważa się grunty rolne wraz z gruntami leśnymi, budynkami lub ich częściami, urządzeniami i inwentarzem,

jeżeli stanowią lub mogą stanowić zorganizowaną całość gospodarczą, oraz prawami związanymi z prowadzeniem gospodarstwa rolnego.

(Art. 55³ w brzmieniu ustalonym ustawą: Dz.U. z 2003 r. Nr 49, poz. 408)

odpowiedzialność nabywcy przedsiębiorstwa lub gospodarstwa za zobowiązania związane z ich prowadzeniem]

Art. 55⁴. Nabywca przedsiębiorstwa lub gospodarstwa rolnego jest odpowiedzialny solidarnie ze zbywcą za jego zobowiązania związane z prowadzeniem przedsiębiorstwa lub gospodarstwa, chyba że w chwili nabycia nie wiedział o tych zobowiązaniach, mimo zachowania należytej staranności. Odpowiedzialność nabywcy ogranicza się do wartości nabytego przedsiębiorstwa lub gospodarstwa według stanu w chwili nabycia, a według cen w chwili zaspokojenia wierzyciela. Odpowiedzialności tej nie można bez zgody wierzyciela wyłączyć ani ograniczyć.

(Art. 55⁴ dodany ustawą: Dz.U. z 2003 r. Nr 49, poz. 408)

Tytuł IV. Czynności prawne

Dział I. Przepisy ogólne

[skutek czynności prawnej]

Art. 56. Czynność prawna wywołuje nie tylko skutki w niej wyrażone, lecz również te, które wynikają z ustawy, z zasad współzycia społecznego i z ustalonych zwyczajów.

[ograniczenie skutków czynności prawnej]

Art. 57. § 1. Nie można przez czynność prawną wyłączyć ani ograniczyć uprawnienia do przeniesienia, obciążenia, zmiany lub zniesienia prawa, jeżeli według ustawy prawo to jest zbywalne.

§ 2. Przepis powyższy nie wyłącza dopuszczalności zobowiązania, że uprawniony nie dokona oznaczonych rozporządzeń prawem.

[nieważność czynności prawnej]

Art. 58. § 1. Czynność prawna sprzeczna z ustawą albo mająca na celu obejście ustawy jest nieważna, chyba że właściwy przepis przewiduje inny skutek, w szczególności ten, iż na miejsce nieważnych postanowień czynności prawnej wchodzi odpowiednie przepisy ustawy.

§ 2. Nieważna jest czynność prawna sprzeczna z zasadami współzycia społecznego.

§ 3. Jeżeli nieważnością jest dotknięta tylko część czynności prawnej, czynność pozostaje w mocy co do pozostałych części, chyba że z okoliczności wynika, iż bez postanowień dotkniętych nieważnością czynność nie zostałaby dokonana.

[bezskuteczność umowy]

Art. 59. W razie zawarcia umowy, której wykonanie czyni całkowicie lub częściowo niemożliwym zadośćuczynienie roszczeniu osoby trzeciej, osoba ta może żądać uznania umowy za bezskuteczną w stosunku do niej, jeżeli strony o jej roszczeniu wiedziały albo jeżeli umowa była nieodpłatna. Uznania umowy za bezskuteczną nie można żądać po upływie roku od jej zawarcia.

[oświadczenie woli]

Art. 60. Z zastrzeżeniem wyjątków w ustawie przewidzianych, wola osoby dokonującej czynności prawnej może być wyrażona przez każde zachowanie się tej osoby, które ujawnia jej wolę w sposób dostateczny, w tym również przez ujawnienie tej woli w postaci elektronicznej (oświadczenie woli).

(Art. 60 w brzmieniu ustalonym ustawą: Dz.U. z 2001 r. Nr 130, poz. 1450)

[chwila złożenia oświadczenia woli]

Art. 61. § 1. Oświadczenie woli, które ma być złożone innej osobie, jest złożone z chwilą, gdy doszło do niej w taki sposób, że mogła zapoznać się z jego treścią. Odwołanie takiego oświadczenia jest skuteczne, jeżeli doszło jednocześnie z tym oświadczeniem lub wcześniej.

§ 2. Oświadczenie woli wyrażone w postaci elektronicznej jest złożone innej osobie z chwilą, gdy wprowadzono je do środka komunikacji elektronicznej w taki sposób, żeby osoba ta mogła zapoznać się z jego treścią.

(Art. 61 § 2 dodany ustawą: Dz.U. z 2003 r. Nr 49, poz. 408)

[skutki śmierci składającego oświadczenie woli]

Art. 62. Oświadczenie woli, które ma być złożone innej osobie, nie traci mocy wskutek tego, że zanim do tej osoby doszło, składający je zmarł lub utracił zdolność do czynności prawnych, chyba że co innego wynika z treści oświadczenia, z ustawy lub z okoliczności.

[zgoda osoby trzeciej]

Art. 63. § 1. Jeżeli do dokonania czynności prawnej potrzebna jest zgoda osoby trzeciej, osoba ta może wyrazić zgodę także przed złożeniem oświadczenia przez osoby dokonywające czynności albo po jego złożeniu. Zgoda wyrażona po złożeniu oświadczenia ma moc wsteczną od jego daty.

§ 2. Jeżeli do ważności czynności prawnej wymagana jest forma szczególna, oświadczenie obejmujące zgodę osoby trzeciej powinno być złożone w tej samej formie.

[orzeczenie zastępujące oświadczenie]

Art. 64. Prawomocne orzeczenie sądu stwierdzające obowiązek danej osoby do złożenia oznaczonego oświadczenia woli, zastępuje to oświadczenie.

(Art. 64 w brzmieniu ustalonym ustawą: Dz.U. z 1990 r. Nr 55, poz. 321)

[wykładnia oświadczenia woli]

Art. 65. § 1. Oświadczenie woli należy tak tłumaczyć, jak tego wymagają ze względu na okoliczności, w których złożone zostało, zasady współżycia społecznego oraz ustalone zwyczaje.

§ 2. W umowach należy raczej badać, jaki był zgodny zamiar stron i cel umowy, aniżeli opierać się na jej dosłownym brzmieniu.

[odpowiednie stosowanie przepisów]

Art. 65¹. Przepisy o oświadczeniach woli stosuje się odpowiednio do innych oświadczeń.

(Art. 65¹ dodany ustawą: Dz.U. z 2015 r. poz. 1311)

Dział II. Zawarcie umowy

[związanie stron ofertą]

Art. 66. § 1. Oświadczenie drugiej stronie woli zawarcia umowy stanowi ofertę, jeżeli określa istotne postanowienia tej umowy.

§ 2. Jeżeli oferent nie oznaczył w ofercie terminu, w ciągu którego oczekiwać będzie odpowiedzi, oferta złożona w obecności drugiej strony albo za pomocą środka bezpośredniego porozumiewania się na odległość przestaje wiązać, gdy nie zostanie przyjęta niezwłocznie; złożona w inny sposób przestaje wiązać z upływem czasu, w którym składający ofertę mógł w zwykłym toku czynności otrzymać odpowiedź wysłaną bez nieuzasadnionego opóźnienia.

(Art. 66 w brzmieniu ustalonym ustawą: Dz.U. z 2003 r. Nr 49, poz. 408)

[oferta w postaci elektronicznej]

Art. 66¹. § 1. Oferta złożona w postaci elektronicznej wiąże składającego, jeżeli druga strona niezwłocznie potwierdzi jej otrzymanie.

§ 2. Przedsiębiorca składający ofertę w postaci elektronicznej jest obowiązany przed zawarciem umowy poinformować drugą stronę w sposób jednoznaczny i zrozumiały o:

- 1) czynnościach technicznych składających się na procedurę zawarcia umowy;
- 2) skutkach prawnych potwierdzenia przez drugą stronę otrzymania oferty;

- 3) zasadach i sposobach utrwalania, zabezpieczania i udostępniania przez przedsiębiorcę drugiej stronie treści zawieranej umowy;
- 4) metodach i środkach technicznych służących wykrywaniu i korygowaniu błędów we wprowadzanych danych, które jest obowiązany udostępnić drugiej stronie;
- 5) językach, w których umowa może być zawarta;
- 6) kodeksach etycznych, które stosuje, oraz o ich dostępności w postaci elektronicznej.

§ 3. Przepis § 2 stosuje się odpowiednio, jeżeli przedsiębiorca zaprasza drugą stronę do rozpoczęcia negocjacji, składania ofert albo do zawarcia umowy w inny sposób.

§ 4. Przepisy § 1-3 nie mają zastosowania do zawierania umów za pomocą poczty elektronicznej albo podobnych środków indywidualnego porozumiewania się na odległość. Nie stosuje się ich także w stosunkach między przedsiębiorcami, jeżeli strony tak postanowiły.

Odwołanie oferty

Art. 66². § 1. W stosunkach między przedsiębiorcami oferta może być odwołana przed zawarciem umowy, jeżeli oświadczenie o odwołaniu zostało złożone drugiej stronie przed wysłaniem przez nią oświadczenia o przyjęciu oferty.

§ 2. Jednakże oferty nie można odwołać, jeżeli wynika to z jej treści lub określono w niej termin przyjęcia.

(Art. 66¹ i 66² dodane ustawą: Dz.U. z 2003 r. Nr 49, poz. 408)

Opóźnienie odpowiedzi na ofertę

Art. 67. Jeżeli oświadczenie o przyjęciu oferty nadeszło z opóźnieniem, lecz z jego treści lub z okoliczności wynika, że zostało wysłane w czasie właściwym, umowa dochodzi do skutku, chyba że składający ofertę zawiadomi niezwłocznie drugą stronę, iż wskutek opóźnienia odpowiedzi poczytuje umowę za niezawartą.

Luzowanie za nową ofertę

Art. 68. Przyjęcie oferty dokonane z zastrzeżeniem zmiany lub uzupełnienia jej treści poczytuje się za nową ofertę.

Odpowiedź na ofertę z zastrzeżeniem zmian lub uzupełnień między przedsiębiorcami

Art. 68¹. § 1. W stosunkach między przedsiębiorcami odpowiedź na ofertę z zastrzeżeniem zmian lub uzupełnień niezmiennych istotnie treści oferty poczytuje się za jej przyjęcie. W takim wypadku strony wiąże umowa o treści określonej w ofercie, z uwzględnieniem zastrzeżeń zawartych w odpowiedzi na nią.

§ 2. Przepisu paragrafu poprzedzającego nie stosuje się, jeżeli w treści oferty wskazano, że może ona być przyjęta jedynie bez zastrzeżeń, albo gdy oferent niezwłocznie sprzeciwił się włączeniu zastrzeżeń do umowy, albo gdy druga strona w odpowiedzi na ofertę uzależniła jej przyjęcie od zgody oferenta na włączenie zastrzeżeń do umowy, a zgody tej niezwłocznie nie otrzymała.

[przyjęcie oferty przez przedsiębiorcę w sposób dorozumiany]

Art. 68². Jeżeli przedsiębiorca otrzymał od osoby, z którą pozostaje w stałych stosunkach gospodarczych, ofertę zawarcia umowy w ramach swej działalności, brak niezwłocznej odpowiedzi poczytuje się za przyjęcie oferty.

(Art. 68¹ i 68² dodane ustawą: Dz.U. z 2003 r. Nr 49, poz. 408)

[dojście umowy do skutku pomimo braku przyjęcia oferty]

Art. 69. Jeżeli według ustalonego w danych stosunkach zwyczaju lub według treści oferty dojście do składającego ofertę oświadczenia drugiej strony o jej przyjęciu nie jest wymagane, w szczególności jeżeli składający ofertę żąda niezwłocznego wykonania umowy, umowa dochodzi do skutku, skoro druga strona w czasie właściwym przystąpi do jej wykonania; w przeciwnym razie oferta przestaje wiązać.

(Art. 69 w brzmieniu ustalonym ustawą: Dz.U. z 2003 r. Nr 49, poz. 408)

[miejsce i czas zawarcia umowy]

Art. 70. § 1. W razie wątpliwości umowę poczytuje się za zawartą w chwili otrzymania przez składającego ofertę oświadczenia o jej przyjęciu, a jeżeli dojście do składającego ofertę oświadczenia o jej przyjęciu nie jest wymagane – w chwili przystąpienia przez drugą stronę do wykonania umowy.

§ 2. W razie wątpliwości umowę poczytuje się za zawartą w miejscu otrzymania przez składającego ofertę oświadczenia o jej przyjęciu, a jeżeli dojście do składającego ofertę oświadczenia o jej przyjęciu nie jest wymagane albo oferta jest składana w postaci elektronicznej – w miejscu zamieszkania albo w siedzibie składającego ofertę w chwili zawarcia umowy.

(Art. 70 w brzmieniu ustalonym ustawą: Dz.U. z 2003 r. Nr 49, poz. 408)

[zawarcie umowy w wyniku aukcji albo przetargu]

Art. 70¹. § 1. Umowa może być zawarta w drodze aukcji albo przetargu.

§ 2. W ogłoszeniu aukcji albo przetargu należy określić czas, miejsce, przedmiot oraz warunki aukcji albo przetargu albo wskazać sposób udostępnienia tych warunków.